

בס"ד, כ"ח אדר התשפ"ו

מנחות ס"ה – סדר קצירת העומר, וויכוחים והוכחות כנגד הבייתוסים

שאלות:

1. האם מותר לחלל שבת, בשביל לחלוק על הבייתוסים?

סדר קצירת העומר (משנה)

המשנה מתארת את סדר קצירת העומר: שלוחי בית דין יוצאים כבר בערב יום טוב של פסח לשדה. הם קושרים את שיבולי השעורים כשהן עדיין מחוברות לקרקע ועושים מהן כריכות (אגודות), כדי שיהיה קל ונוח לקצור אותן אחרי זה.

○ טקס הקצירה: בני העיירות הסמוכות מתכנסים למקום הקצירה כדי שהיא תיעשה בהמולה גדולה. במוצאי יום טוב, מיד כשמחשיך, הקוצר שואל את הקהל שנאסף שלוש פעמים על כל דבר:

- "האם בא השמש?" (האם השמש שקעה), והקהל עונה לו: "היין".
- "מגל זו?" (האם להשתמש במגל הזה), והקהל עונה לו: "היין".
- "קופה זו?" (בסל הזה), והקהל עונה לו: "היין".

▪ במקרים שבהם ט"ז בניסן חל בשבת, הוא שואל גם: "שבת זו?" (האם לקצור למרות השבת), והקהל עונה לו: "היין". (הקצירה מותרת מהתורה).

▪ בסיום השאלות הוא שואל שלוש פעמים: "אקצור?", והקהל עונה לו: "קצור".

○ המשנה מסבירה שכל הפרסום והשאלות החוזרות נעשו בגלל הבייתוסים. שטענו שקצירת העומר לא צריכה להיות במוצאי יום טוב אלא רק במוצאי שבת. כדי להוציא מלבם של הבייתוסים ולפרסם שההלכה היא כדעת חכמים, קבעו לבצע את הקצירה בפרסום רב במוצאי יום טוב הראשון של פסח.

2. אבי נוהג דיאטה של צום, מותר לו לצום בחודש ניסן?

ויכוחים עם הבייתוסים

○ הברייתא במגילת תענית מונה ימים שבהם קרה דבר של שמחה לישראל ולכן אסור להתענות בהם. חלק מהימים האלו אפילו יותר שמחים, ובהם אסור אפילו להספיד את המתים.

○ קרבן התמיד (א' עד ח' בניסן): הימים האלה נקבעו כימים שאסור אפילו להספיד בהם. הסיבה היא שהוכרע הדין שקרבן התמיד חייב לבוא מקופת הציבור ("תרומת הלשכה") ולא מתרומת יחיד.

הגמרא מסבירה שבניגוד לנושאים אחרים, כאן נקבע איסור הספד משום שהיה בסיס כלשהו בפסוקים לשיטת הצדוקים, ולכן הניצחון עליהם היה יותר משמעותי.

- הצדוקים טענו שיחיד יכול להתנדב ולהביא קרבן תמיד משלו. הם למדו את זה מהפסוק: "אֵת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבֹקֶר... ", שכתוב בלשון יחיד.
- חכמים הוכיחו להם מהפסוק שמופיע בתחילת הפרשה: "אֶת קֶרְבְּנִי לְחֹמֵי לְאִשִּׁי... תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ". בלשון רבים, וזה מלמד שהקרבן חייב לבוא מהציבור.
- מח' בניסן עד סוף חג הפסח: הימים האלה נקבעו כימי שמחה שאסור להתענות בהם, כי בהם הוכרעה המחלוקת לגבי זמן חג השבועות מול הבייתוסים. כאן רק אסור להתענות אבל מותר להספיד, משום שלבייתוסים לא היה אפילו בדל של ראייה מהפסוקים לשיטתם.
- הבייתוסים טענו שחג השבועות חייב לחול תמיד ביום ראשון בשבוע. זקן בייתוסי אחד פטפט דברי הבל שאין בהם טעם ואמר שזה בגלל שמשה רבנו אהב את ישראל, וכיוון שידע שחג השבועות הוא רק יום אחד, הוא קבע אותו תמיד ביום ראשון כדי שעם ישראל ייהנה מיומיים רצופים של חגיגה (שבת ויום ראשון).
- מכיוון שהזקן פטפט דברי הבל, רבן יוחנן בן זכאי ענה לו כאיולתו ודחה אותו בעלמא: אם משה אהב את ישראל ורצה בטובתם, למה הוא השאיר אותם במדבר ארבעים שנה במקום להכניס אותם לארץ ישראל ב-11 יום, כמו שאומר הכתוב: "אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מִחֶרֶב דָּרַךְ הָרַ שְׁעִיר?"
- הזקן לא הסתפק בתשובה הזאת שהרי אין בה ראייה לשיטת חכמי ישראל. לכן רבן יוחנן בן זכאי הביא לו את הראיה מהפסוקים על ידי יישוב הסתירה ביניהם:
  - פסוק אחד אומר: "תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם". ספירה של ימים.
  - פסוק שני אומר: "שִׁבְעַת יָמִים תִּתְּנֶנּוּ". ספירה של שבועות.
- המסקנה: כשיחול יום טוב ראשון של פסח בשבת – הספירה תתחיל ביום ראשון ותהיה של שבעה שבועות שלמים. כשיחול יום טוב באמצע השבוע – הספירה תתחיל ממחרת יום טוב ותהיה של חמישים יום, גם אם השבועות לא מסתיימים בשבת.

3. רמי אומר שרק בית הדין צריך לספור ספירת העומר, הוא צודק?

ראיות התנאים לזמן "ממחרת השבת" (ט"ז בניסן)

- הגמרא מביאה תנאים נוספים שהביאו ראיות אחרות כנגד הבייתוסים,
  - רבי אליעזר (סופ"ר): הפסוק אומר "תִּסְפְּרוּ לָךְ". רש"י מסביר שהספירה מסורה "לך", והכוונה היא לבית הדין. הספירה תלויה בבית הדין כי הם אלו שקובעים את החודשים ואת המועדים. אם הספירה הייתה תמיד ביום ראשון אחרי שבת בראשית, כל אדם היה יודע לבד מתי להתחיל לספור ולא היה צריך את בית הדין בשביל זה.
  - רבי יהושע (מונה): התורה אמרה למנות ימים ולקדש את החודש (כמו שכתוב: "עַד חֹדֶשׁ יָמִים", כלומר שהחודש צריך להיות מספר ימים שלמים), ואמרה למנות ימים ולקדש את חג השבועות (עצרת). כמו שבחודש תחילת המניין ניכרת וצמודה למולד, ככה גם בעצרת תחילת המניין צריכה להיות ניכרת וקבועה מהיום שלפניה. אם הספירה הייתה תלויה ביום השבת, לא היה יום קבוע להתחלת המניין והוא היה יכול להיות לפעמים בי"ז בחודש, לפעמים בי"ח וכדומה.

- **רבי ישמעאל** (מעמר): התורה ציוותה להביא את העומר בפסח ואת שתי הלחם בעצרת. כמו שבשבעות, מדובר על רגל כלומר על עצרת שהיא רגל, ובתחילת הרגל שהוא יום אחד, גם העומר בפסח מדובר ברגל פסח ותחילת הרגל, כלומר צמודה לתחילת חג הפסח.
- **רבי יהודה בן בתירא** (למטה): המילה "שבת" מופיעה למעלה בתחילת הספירה ("וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת") ומופיעה למטה בעניין עצרת ("עַד מַמְחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית"). הוא **מסביר**: כמו שבשבעות מדובר על רגל, כלומר על עצרת שהיא רגל וצמודה למחרת השבת השביעית לספירה, ככה גם השבת שמוזכרת למעלה בעניין התחלת הספירה היא צמודה לרגל בתחילתו – חג הפסח (שקרוי גם שבת, כמו שכתוב: "בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן").
- הגמרא מביאה ראיות נוספות של תנאים בברייתא אחרת: שגם אומרת שהספירה היא חובה אישית על כל אחד ("וּסְפַרְתֶּם לָכֶם").
- **רבי יוסי ברבי יהודה**: הפסוק אומר "תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם". הוא מדגיש שכמו שכולם מודים שכשפסח חל בשבת, סופרים מהחג בדיוק חמישים יום, ככה זה צריך להיות בכל שנה – אותו מרחק מהחג הראשון של פסח. ואם מתחילים לספור תמיד מיום ראשון בשבוע (של שבת בראשית), ברוב הפעמים נקבל יותר מ-50 יום מהחג הראשון של פסח ועד עצרת.
- בברייתא הזאת **רבי יהודה בן בתירא** מביא את הראיה של **רבי אליעזר** בברייתא הקודמת (שהספירה תלויה בבית הדין).
והגמרא תמשיך להביא את המשך הברייתא עם עוד הוכחות בדף הבא.